

Kommunstyrelsen

2024-04-02

Dnr KS 2024-119

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Yttrande över - Remiss - Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)

Härmed lämnas Linköpings kommuns yttrande över betänkandet SOU 2024:1, "Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier". Linköpings kommun välkomnar, och har i huvudsak inget att erinra mot, betänkandets förslag vad gäller förstärkt straffrättsligt skydd för tjänstepersoner. I övriga delar anser Linköpings kommun – i den mån betänkandet berör kommunalt anställda – att utredningen borde ha lämnat mer långtgående förslag. Mot denna bakgrund lämnar Linköpings kommun följande synpunkter.

Nytt brott: Otillåten påverkan

Linköpings kommun anser att utredningen borde ha utrett möjligheten och lämpligheten i om "otillåten påverkan" skulle ha införts som ett eget brott. I denna del hänvisar Linköpings kommun, och ansluter sig, till Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) hemställan (Hemställan) som skickades till regeringen i december 2022 samt den uppföljande skrivelsen (Skrivelse) till densamma.¹ Därtill anser Linköpings kommun att begreppet otillåten påverkan har ett viktigt signalvärde och på ett tydligare sätt förmedlar vilken typ av handlingar som är klandervärda. Vidare anser Linköpings kommun, även om utredningens förslag innebär en utökning av det straffbara området för handlingar som kan underordnas otillåten påverkan, att det fortfarande är oklart om vissa former av så kallade diffusa trakasserier (exempelvis skuldbeläggning) omfattas av förslagen. Det kan också ifrågasättas om förslagen avseende "annan otillbörlig gärning" och "hot om annan otillbörlig gärning" är effektivt konstruerade, eftersom de är utformade som så kallade effektbrott. Linköpings kommun inser vikten av – och problematiken kring – att

¹ Se "Hemställan om nationell kraftsamling för systemstärkande åtgärder mot hot, hat och otillåten påverkan i syfte att skydda och stärka vårt demokratiska samhälle", Dnr. SKR2022/00678, SKR 2022-12-22 samt "Uppföljning av hemställan om nationell kraftsamling för systemstärkande åtgärder mot hot, hat och otillåten påverkan i syfte att skydda och stärka vårt demokratiska samhälle", Dnr. SKR2022/00678, SKR 2023-05-12.

det straffbara området inte ska utökas i oproportionerlig utsträckning. Likväl medför konstruktionen med effektbrott ett krav på mer omfattande bevisföring och större krav på den tjänsteperson som är målsäganden att blotta sin personlighet och sitt känsloliv för att åklagaren ska kunna styrka ett eventuellt åtal. Effekter av ett brott skiljer sig åt mellan människor, vilket leder till bristande förutsebarhet. Det hade varit önskvärt att utredningen hade övervägt och utrett möjligheten att använda sig av ett så kallat abstrakt farerekvisit för att undvika denna problematik.

Arbetsgivaren ska kunna vara målsäganden

Utredningen har valt att inte närmare utreda möjligheten att ändra regelverket på så sätt att arbetsgivaren ska kunna betraktas som målsägande. Linköpings kommun vill även här hänvisa till SKR:s Hemställan och Skrivelse och anser att ett sådant förslag med nödvändighet borde ha utretts. Detta med särskild hänsyn till den problembild som har beskrivits angående att de tjänstepersoner som har blivit utsatta för brott visar en minskad vilja att göra en polisanmälan, bland annat på grund av detta.

Effektivare process för polisanmälan

Enligt uppgift från SKR är tidsåtgången för exempelvis en socialtjänstsekreterare att göra en polisanmälan alldeles för lång; det är inte ovanligt att en socialtjänstsekreterare får vänta mellan 45 minuter till 3 timmar. En sådan ordning är enligt Linköpings kommun ohållbar med tanke på socialtjänstsekreterarnas ansträngda arbetssituation. Den är inte heller önskvärd, eftersom det inverkar menligt på benägenheten att företa en polisanmälan. För det fall utredningens förslag om utvidgat kriminaliserat område godtas måste det även vidtas åtgärder för att underlätta för tjänstepersoner att göra en polisanmälan. Processen för polisanmälan för brott avseende otillåten påverkan måste alltså effektiviseras. Ett förslag skulle kunna vara att införa en separat telefonlinje till Polisen för offentligt verksam personal.

Anonym beteckning i dokumentation och sekretess

Vad gäller utredningens förslag avseende vilka författningsändringar som behöver genomföras – om några – för att dels minska exponeringen av offentliganställdas namn, dels åstadkomma ett starkare skydd för uppgifter om offentliganställda anser Linköpings kommun att utredningens förslag inte är tillräckligt långtgående. Linköpings kommun bedömer att den åtgärd som är viktigast för att förebygga angrepp är att minska exponeringen av tjänstepersoners personuppgifter. I de särskilda yttrandena från Polismyndigheten och Skatteverket finns förslag på mer långtgående åtgärder som Linköpings kommun anser även borde kunna tillämpas på, i vart fall,

vissa yrkeskategorier inom kommunerna. Ett exempel som är särskilt angeläget är inom socialtjänsten, i synnerhet beträffande ärenden där det finns kopplingar till grov organiserad brottslighet, gängkriminalitet och våldsbejakande extremism. I dessa fall bör det vara möjligt att använda anonyma beteckningar istället för namn vid dokumentation av beslut och åtgärder men även vid kommunicering i ärenden. Därtill behöver detta kombineras med möjligheten att sekretessbelägga socialtjänstpersonalens namn, eftersom det i dessa typer av ärenden kan befaras att tjänstepersonen eller dennes anhöriga kan utsättas för våld, hot eller trakasserier.

I likhet med det särskilda yttrandet från Skatteverket konstaterar Linköpings kommun att åtgärder som sekretessmarkering i folkbokföringen och skyddad folkbokföring givetvis minskar utsattheten. Dessa åtgärder är dock relativt ingripande för den som omfattas och innebär tydliga begränsningar i privatlivet. Det är därför inte önskvärt att sådana åtgärder generellt sett ska utgöra svaret på problemet med offentliganställdas utsatthet. Därtill är det inte säkert att en sekretessmarkering beviljas, bland annat på grund av att det normalt förutsätts att det kan antas få faktisk effekt. Exempel på när sekretessmarkeringen antas få faktisk effekt är om den görs i förebyggande syfte, såsom inför nyanställning, byte av arbetsuppgifter eller byte av bostad. För det fall skydd skulle beviljas träder det inte heller in omedelbart, eftersom det är avhängigt handläggningstid.

Linköpings kommun ser positivt på utredningens förslag att namn på beslutsfattare eller andra som har deltagit i handläggningen kan utelämnas när en part ska underrättas om ett beslut enligt 33 § förvaltningslagen (2017:900). Linköpings kommun är dock av uppfattningen att förslaget i princip är effektlöst, eftersom namnet ändå måste framgå av beslutet. Vidare är användandet av anonym underrättelse för begränsad. I likhet med vad som anges i det särskilda yttrandet från Skatteverket anser Linköpings kommun att en mer ändamålsenlig lösning hade varit att myndigheten själv hade fått bestämma helt om en underrättelse ska innehålla uppgifter om beslutsfattarens och föredragandens namn.

Linköpings kommun vill i sammanhanget poängtera att den är införstådd med, och instämmer i, att en viktig utgångspunkt för det svenska statskicket är att de som utövar offentlig makt inte ska vara anonyma. Detta eftersom det antas bidra till allmänhetens förtroende för myndigheterna och till legitimiteten för den offentliga makten. Dock anser Linköpings kommun att det i dagsläget föreligger ett synnerligen angeläget behov av ett förstärkt skydd för vissa offentliganställdas uppgifter. Det underlag som finns avseende förekomsten av otillåten påverkan och den skadliga inverkan det har på offentliganställdas trygghet och förutsättningar för att utföra sina tjänsteuppgifter utan rädsla är omfattande. Dessutom finns ett omfattande mörkertal; Linköpings kommuns bedömning är att det föreligger ett reellt rekryterings- och

kompetensförsörjningsproblem inom vissa förvaltningar som inte enbart verkar skadligt på välfärden utan i förlängningen även på det demokratiska systemet. På samma sätt som det kan antas att anonymitet i det offentliga maktutövandet antas bidra till minskat förtroende för myndigheter och minskad legitimitet för den offentliga makten är det rimligt att anta att avsaknaden av tillräckligt antal tjänstepersoner eller tjänstepersoner som inte vågar utföra sitt arbete på grund av rädsla för våld, hot och trakasserier bidrar till minskat förtroende för myndigheterna och till legitimiteten för den offentliga makten. Mer långtgående skyddsåtgärder är därför påkallade.

Ekonomiska konsekvenser

I betänkandet har det, såvitt Linköpings kommun kan utläsa, inte bedömts som att förslagen kommer medföra några kostnader för kommunerna. Linköpings kommun delar inte denna bedömning. Om betänkandets förslag godtas kommer det medföra utökade möjligheter att göra polisanmälningar och därmed öka möjligheten för Polisen att lagföra fler brott. Detta kan komma att leda till en ökad hotbild mot exempelvis socialtjänstpersonal. Anledningen till detta är att om möjligheten till att lagföra enskilda från socialtjänstens håll ökar kommer det sannolikt även att innebära en ökad risk för vedergällning. Förutsatt att utredningens förslag godtas, som i praktiken innebär ett oförändrat skydd för exponeringen av offentliganställdas namn samt skydd för uppgifter om offentliganställda, innebär det att kommunen kommer att få ökade kostnader för att skydda sin personal. Ett verkligt och konkret problem i dagsläget är att kommunen tvingats hitta alternativa arbetssätt för att hantera ärenden som berör grov organiserad brottslighet och gängkriminalitet. Detta för att det ska bli svårare för enskilda att kartlägga, lokalisera, utföra våld, hota och trakassera handläggaren i ärendet. Detta är kostsamt, omständligt och i förlängningen inte hållbart. Det är även beklagligt och en konsekvens av att kommunen inte har tilldelats tillräckliga verktyg från lagstiftaren för att skydda sin personal. Det kan även konstateras att om processen att polisanmäla brott inte effektiviseras kommer mer tid att behöva ägnas åt detta, tid som i stället hade kunnat läggas på kärnverksamheten.

För Linköpings kommun

Kristina Edlund
Kommunstyrelsens ordförande